FLYGBLAD N:r 57. 1941

IMP. INST. ENT. LIBRARY 4 MAR 1943

Ent. 163 A

Nyponflugan.

Den intensiva propaganda, som för närvarande bedrives för odling av nyponbuskar och för tillvaratagande av de vitaminrika nyponen, har givit starkt ökad betydelse åt dessas skadedjur, och särskilt åt ett av dem, nämligen nyponflugan, *Zonosema alternata* Fall. Några ord om denna och vad man kan göra för att minska dess skadegörelse kunna därför vara på sin plats.

Nyponflugan tillhör familjen borrflugor (*Trypetidae*) och står sålunda mycket nära ett par andra i vårt land förekommande flugor av viss ekonomisk betydelse, nämligen selleriflugan (*Philophylla heraclei* L) och körsbärsflugan (*Rhagoletis cerasi* L). Sitt namn borrflugor har denna familj fått på grund av att honornas bakkropp vanligen är starkt tillspetsad och utrustad med en ganska lång, ledad äggläggningsapparat, varmed äggen stickas in i växterna.

Nyponflugan (fig. 1) är ungefär 5 mm. lång och är alltså något litet mindre än den vanliga husflugan. Till färgen är den gulaktig och har ett par små, stundom sammanflytande mörka fläckar längst baktill på mellankroppens översida. Vingarna äro genomskinliga och ha i yttre hälften några mörka fläckar och tvärband. Äggläggningen synes i stockholmstrakten vanligen äga rum i slutet av juli. Äggen stickas snett in under skalet på de omogna och ännu helt gröna nyponen, och när fruktköttet närmast sticksåret börjat torka uppstår inom kort en liten svart prick på den plats, där ett ägg blivit lagt (fig. 2). Vid svag förstoring ser man ofta genom skalet hur såret fortsätter snett inåt,

Fig. 1. Nyponfluga (omkr. 10 ggr förstor.)

Fig. 2. Omogna nypon av *Rosa rugosa* med mörka prickar i skalet, där nyponflugan stuckit in sina ägg (2 ggr förstor.)

och om man försöker preparera fram ägget, finner man att fruktköttet närmast omkring detta hårdnat till en nästan millimeterlång, fast hylsa, som är ganska lätt att avlägsna i sin helhet. Vanligen läggas blott 1—2, men stundom 4—5 eller ännu flera ägg i ett och samma nypon. De vita eller svagt gulaktiga larverna, vilka sakna fötter liksom övriga fluglarver, leva sedermera inne i nyponens fruktkött, i vilket de gräva slingrande gångar. De mognande nyponen bli härigenom ibland ojämnt färgade, och här och var skymtar larvgången fram genom skalet, men ofta framträder ingen missfärgning förrän vid torkningen. Vid den tid, nyponen äro mogna — ofta först när de börja bli övermogna — lämna larverna dem och låta sig falla till marken. Där förpuppa de sig nästan omedelbart. Vanligen tränga de ej ner på större djup utan stanna i det översta markskiktet. Liksom hos övriga flugor sker förpuppningen inuti larvhuden, som hårdnar och bildar ett skyddande skal omkring puppan. Detta pupphölje är tydligt tvärringat, tunnformat och i ändarna rundat samt till färgen grågult. Ur den övervintrade puppan framkommer slutligen på försommaren den fullbildade flugan.

Enligt uppgifter i litteraturen skall nyponflugan även angripa bär av olika try-arter (*Lonicera*). Något sådant synes emellertid aldrig ha iakttagits i Sverige och torde knappast heller äga rum i någon större utsträckning.

Ett av nyponflugans larv angripet nypon verkar givetvis mycket oaptitligt, ej minst på grund av de finkorniga exkrementhoparna inuti larvgångarna, och när man rensar och putsar nyponen, skiljer man nog utan vidare betänkande bort alla, som äro tydligt skadade. Näringsvärdet hos sådana nypon är givetvis starkt minskat, men det är knappast troligt att de äro på något sätt hälsofarliga, och en mindre inblandning av sådana, ehuru naturligtvis icke alltför svårt skadade nypon, har helt säkert ingenting att betyda. Där nyponen äro skadade i större utsträckning, torde det f. ö. vara omöjligt att helt och hållet undvika en sådan inblandning.

Vad bekämpningen av nyponflugan beträffar, bör det framför allt påpekas, att man inte känner någon metod, som har omedelbar verkan och att det enda möjliga därför är att söka förhindra att skadegörelsen upprepas även följande år. Ingen besprutning — likgiltigt vilken vätska, som användes — kan väntas göra någon nytta, av det enkla skälet att både äggen och larverna ligga väl skyddade inuti nyponet. Ej heller känner man något medel, som är så beskaffat att det avskräcker flugorna från att lägga sina ägg i nyponen. Att döda de äggläggande flughonorna eller de ur nyponen utkrypande, fullväxta larverna är visserligen teoretiskt tänkbart men praktiskt omöjligt, emedan detta skulle förutsätta en nästan oavbruten besprutning såväl under flygtiden som under förpuppningstiden. Teoretiskt tänkbart är också att behandla marken med något lämpligt medel, som skulle kunna döda de nedramlande larverna, men dels känna vi inte något sådant medel och dels måste en sådan behandling, liksom alla andra åtgärder, som rikta sig mot de fullväxta larverna, vidtagas ej blott i trädgårdarna utan även ute i den omgivande terrängen, emedan annars trädgårdsnyponen följande år skulle komma att utsättas för invasion av nyponflugor därifrån.

Bekämpningen av nyponflugan kan dock icke anses vara något svårare problem. Det gäller endast *att plocka nyponen i tid,* d. v. s. innan de börjat övergivas av larverna,* och vidare *att inte låta ett enda litet nypon — varken skadat eller oskadat — sitta kvar på buskarna, vare sig dessa stå i trädgården eller i markerna däromkring.* Slutligen måste man komma ihåg *att inte kasta några angripna nypon från sig på marken,* ty då låter man samtidigt en del larver slippa undan, och i många fall rent av hjälper man dem därigenom att förpuppas och övervintra på vanligt sätt och att sedan ge upphov till flugor, som borra in sina ägg i nästa års nypon. Man skall i stället taga alla angripna nypon med sig, för att sedan bränna upp dem eller oskadliggöra dem på annat sätt. Om man så vill kan man ju vänta med detta till efter rensningen, och då bränna upp dem tillsammans med det andra avfallet. Som redan nämnts är detta åtgärder, som man först följande år har nytta av, men i gengäld kosta de ingenting, och de förorsaka intet nämnvärt extra besvär. Därför bör man också låta dessa enkla åtgärder bli regel vid all nyponplockning, och detta även på platser, där man aldrig sett till mer än ett och annat skadat nypon, ty det är inte sagt att nyponflugan alltid kommer att uppträda lika återhållsamt, utan förr eller senare blir den ett besvärligt skadedjur även där, om den får sköta sig själv.

Nu kan det ju hända att en och annan larv hinner lämna nyponen, innan man blivit färdig med plockningen, eller att man inte i tid lyckas hitta alla vilda nyponbuskar i trädgårdens omgivning, och att man därför sedan

---

* De böra dock ej fördenskull plockas omogna.

finner en del skadade nypon även följande år. Någon mera omfattande skadegörelse behöver man emellertid aldrig befara, om man bara går metodiskt och noggrant tillväga.

Rådet mot nyponflugan är alltså i få ord: *renplocka ordentligt alla nyponbuskarna i god tid, och kasta ej vårdslöst bort de skadade nyponen på marken.*

Statens växtskyddsanstalt lämnar *kostnadsfritt upplysningar* och *råd* beträffande de odlade växternas sjukdomar och parasiter inom växt- och djurvärlden samt rörande bekämpningsmedel, besprutningsredskap m. m. Den utgiver tre publikationer: MEDDELANDEN, FLYGBLAD och VÄXTSKYDDSNOTISER. Samtliga utdelas gratis till institutioner, bibliotek, skolor m. fl. Enskilda personer erhålla flygbladen i enstaka exemplar gratis; till anstaltens självkostnadspris erhålla de flygblad i större antal samt, oberoende av antal, övriga publikationer. Växtskyddsnotiser utkommer som tidskrift med f. n. 6 häften om året, och priset per årgång är 2: — kr.; enstaka häften utlämnas ej; av vissa uppsatser finnes dock särtryck, som utlämnas på samma villkor som flygbladen.

Utdrag och citat ur anstaltens skrifter få endast göras under angivande av källan.

Anstaltens adress är:

STATENS VÄXTSKYDDSANSTALT, STOCKHOLM 19.

Emil Kihlströms Tryckeri A.-B., Stockholm 1940
18097